

Kazimierz Adamek

Zabezpieczenie logistyczne w sytuacjach kryzysowych

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 2, 111-114

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kazimierz ADAMEK

Wy sza Szkoła Bezpieczeństwa z siedzibą w Poznaniu

ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Termin logistyka w rozumieniu współczesnym wprowadził do sownictwa wojskowego generał H. Jomini¹ w pierwszej połowie XIX w. Określał logistykę jako praktyczną sztukę zaopatrywania i przemieszczania wojsk. Pod koniec XIX w. i w pierwszej połowie XX w. teoretyczne podstawy logistyki rozwijali głównie oficerowie armii amerykańskiej np. G.C. Thorpe i angielskiej np. G.C. Shaw. W praktyce zostały one zastosowane przez wojska zachodnie w czasie drugiej wojny światowej. Logistykę traktowano wówczas jako ogólną część gospodarki narodowej z siłami zbrojnymi. Jej podstawowe zadanie polegało na planowaniu i realizacji zabezpieczenia materiałowego oraz świadczeniu wojskom usług niezbędnych do wykonania zadań. Rozróżniano cztery podstawowe komponenty logistyczne: zaopatrzenie, transport, zakwaterowanie i usługi. Po zakończeniu drugiej wojny światowej w zachodnich krajach wojskowych podkreślano wzrost znaczenia logistyki oraz poszukiwano nowych rozwiązań systemu zaopatrywania i obsługi wojsk w warunkach działań z użyciem broni jądrowej. Zdaniem znacznej części specjalistów armii amerykańskiej prowadzenie walki stało się łatwiejsze niż kierowanie sprawami zaopatrywania i obsługi, a rola dowodzenia przesunęła się ze spraw liniowych ku zagadnieniom tyłowym.

W polskich krajach wojskowych szersze zainteresowanie tematyką logistyczną nastąpiło w latach dziewięćdziesiątych XX w. Po przystąpieniu Polski do NATO w 1999 r. w Wojsku Polskim odstąpiono od nazwy kwatermistrzostwo i przyjęto terminologię logistyczną.² Według Doktryny Logistycznej Sił Zbrojnych RP logistyka wojskowa to dyscyplina naukowa o planowaniu, przygotowaniu i użyciu uzbrojenia i sprzętu wojskowego, środków materiałowych, świadczeń i usług w celu utrzymania wojsk w odpowiedniej gotowości bojowej. Podstawowym zadaniem systemu logistycznego jest zabezpieczenie potrzeb Sił Zbrojnych RP w zakresie materiałowym, technicznym, transportu i ruchu wojsk, infrastruktury wojskowej oraz medycznym w czasie pokoju, kryzysu i wojny.³

Rozwiązania logistyczne stosowane w sytuacjach zbrojnych krajów anglosaskich, odpowiednio modyfikowane, przenikały do gospodarki i przyczyniały się do zwiększenia efektywności przedsięwzięć i polepszenia standardów obsługi klienta. Wraz z rozwojem logistyki cywilnej wyodrębniły się jej poszczególne działy np. logistyka zaopatrzenia, zapasów, produkcji, dystrybucji, obsługi oraz zmieniały definicje. Jedno z bardziej uniwersalnych określeń logistyki, rozpowszechnione w latach dziewięćdziesiątych, jest następujące: „Logistyka to proces zarządzania całym łańcuchem dostaw – łańcuch dostaw – rozumiany jest jako działalność zwi-

¹ H. Jomini (1779-1869) generał teoretyk wojskowy, Szwajcar; od 1798 r. w armii szwajcarskiej, 1804-1808 i 1810-1813 we francuskiej; 1808-1810 i 1813-1855 w armii rosyjskiej; prowadził studia nad współczesną strategią wojskową, najpierw interpretację zasad napoleońskiej sztuki wojennej; napisany in. *Vie politique et militaire de Napoléon* 1827; *Zarys sztuki wojennej* 1830, wyd. pol. 1966

² K. Adamek: *Kwatermistrzostwo, intendentura, tyły czy logistyka*. „Polska Zbrojna” nr 123 z 27.06.1991; E. Nowak: *Logistyka w sytuacjach kryzysowych*. Warszawa 2009, s. 12-15

³ *Doktryna logistyczna Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, DD/4, Warszawa 2004, s. 11

zana z przepływem materiałów i usług od ródźa ich pochodzenia, poprzez etapy po rednie, a do ostatecznego odbiorcy. W tym znaczeniu podstawowa funkcja logistyki sprowadza si do integrowania procesu zarz dzania z obszarami produkcji, finansów i marketingu.⁴

Logistyka wojskowa oraz logistyka cywilna byy prekursorami logistyki sytuacji kryzysowych. Sytuacja kryzysowa jest nast pstwem zagro enia, które prowadzi do zerwania lub znacznego naruszenia wi zów spojęcznych i powa nego zakjęcenia funkcjonowania instytucji publicznych, jednak w takim stopniu, e u yte rodki niezbdne do zapewnienia lub przywrócenia bezpiecze stwa nie uzasadniaj wprowadzenia adnego ze stanów nadzwyczajnych przewidzianych w Konstytucji RP. Zagro enia o charakterze niemilitarnym mog mie charakter kl ski ywiojowej rozumianej jako katastrofa naturalna lub awaria techniczna, których ujemne skutki mog oddziaływa na du liczb osób, mienia w wielkich rozmiarach, albo rodowisko przyrodnicze na znacznych obszarach. Gdy zachodzi wysokie prawdopodobie stwo zaistnienia sytuacji kryzysowej i rutynowe dziañania zapewniaj ce bezpiecze stwo zaczynaj nie wystarcza organizuje si zarz dzanie kryzysowe.

Zarz dzanie kryzysowe to dziañalno organów administracji publicznej b d -ca elementem kierowania bezpiecze stwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych dziañ , reagowaniu w przypadku wyst pienia sytuacji kryzysowych oraz na odtwarzaniu infrastruktury lub przywróceniu jej pierwotnego charakteru. Zadania organów administracji publicznej oraz struktur organizacyjnych systemu zarz dzania kryzysowego okre laj : Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarz dzaniu kryzysowym oraz Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kl ski ywiojowej.⁵

Składow zarz dzania kryzysowego jest zarz dzanie logistyczne maj ce na celu sprawna i skuteczn realizacj zada logistycznych i zada medycznych na rzecz poszkodowanej ludno ci. Zarz dzanie logistyczne realizowane jest w czterech fazach: zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy. W fazie zapobiegania prognozuje si sytuacj logistyczn , okre la ródźa zaopatrzenia i potencjałusługowy, bilansuje dost pne zasoby i planuje realizacje zada logistycznych. W fazie przygotowania podejmuje si przede wszystkim dziañania maj ce na celu zapewnienie zasobów logistycznych oraz realizacj dostaw zaopatrzenia i wiadczenia usług logistycznych w sytuacjach kryzysowych. W fazie reagowania organizuje si pomoc medyczn poszkodowanym, dostawy zaopatrzenia, ewakuacj ludno ci ze stref zagro e i tymczasowe miejsca jej zakwaterowania, usługi gospodarczo-bytowe i specjalistyczne oraz opiek i pomoc weterynaryjn dla zwierz t. W fazie odbudowy siy logistyczne przystupuj do szacowania szkód i strat powstañych w strefach zdarze , organizuj pomoc indywidualn i zbiorow dla osób poszkodowanych, bior udziałw odtwarzaniu infrastruktury krytycznej, która obejmuje mi dzy innymi systemy zaopatrzenia w ywno i wod , ochrony zdrowia, transportowe i komunikacyjne.⁶

Podstawowym celem dziañ logistycznych podejmowanych w sytuacjach kryzysowych jest ratowanie ycia i zdrowia rannych i chorych, zapewnienie ludno ci

⁴ E. Gojemska (red.): *Kompendium wiedzy o logistyce*. Warszawa Pozna 2001, s. 17-18

⁵ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarz dzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2007 r., Nr 89, poz. 590); Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kl ski ywiojowej (Dz. U. z 2002 r., Nr 62, poz. 558)

⁶ E. Nowak: *Zarz dzanie logistyczne w sytuacjach kryzysowych*. Warszawa 2008, s. 37-38

poszkodowanej warunków niezbędnych do przetrwania, ograniczenie zniszczeń i strat w infrastrukturze ekonomicznej i społecznej oraz środowisku naturalnym. Organizowanie na rzecz ludności poszkodowanej dostaw niezbędnych zaopatrzenia oraz świadczenie usług logistycznych i usług medycznych nazywa się zabezpieczeniem logistycznym. Do realizacji zabezpieczenia logistycznego niezbędne są organy kierowania, środki zaopatrzenia i transport oraz jednostki świadczące usługi. Logistyczne organy kierowania stanowią grupy robocze powoływane w zespołach zarządzania kryzysowego tworzonych na poszczególnych szczeblach administracji publicznej np. w skład gminnego zespołu zarządzania kryzysowego wchodzi grupa: zabezpieczenia logistycznego oraz opieki zdrowotnej i pomocy socjalno-bytowej. W grupie zabezpieczenia logistycznego są specjaliści od spraw: zaopatrzenia, usług gospodarczo bytowych oraz transportu, natomiast w grupie opieki zdrowotnej i pomocy socjalno-bytowej – specjaliści do spraw: przedsięwzięcia ewakuacyjno-lecznicych, sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych, zaopatrzenia w sprzęt i materiały medyczne oraz pomocy socjalno-bytowej.

W dostawach zaopatrzenia dla ludności poszkodowanej priorytetowe znaczenie ma woda do picia oraz podstawowe artykuły żywnościowe. W zależności od sytuacji dostarczane są również artykuły powszechnego użytku, nośniki energii, sprzęt przeciwpożarowy itp. Środki zaopatrzenia mogą pochodzić z zasobów miejscowych, państwowych rezerw materiałowych, zamówień u wytypowanych dostawców oraz ze świadczeń rzeczowych i pomocy humanitarnej. W sytuacjach kryzysowych zabezpieczenie logistyczne opiera się głównie na miejscowych magazynach i składach zaopatrzenia, warsztatach remontowych, przedsiębiorstwach transportowych, zakładach świadczących usługi gospodarcze i medyczne. W razie wystąpienia niedoboru materiałów prowadzona jest ich reglamentacja.

Działalność usługowa obejmuje usługi specjalistyczne np. transportowe, przeładunkowe, remontowe i usługi gospodarczo-bytowe np. gastronomiczne, kwaterunkowe, kielichowe i pralnicze. Przy pomocy środków transportowych przeprowadzana jest ewakuacja ludności i realizowane są dostawy zaopatrzenia oraz materiałów potrzebnych do naprawy obiektów i sprzętu. Usługi gastronomiczne to głównie przygotowywanie posiłków, które odbywa się albo indywidualnie z dostarczanych ludności produktów lub w sposób scentralizowany w punktach żywienia zbiorowego. Organizacja tymczasowych miejsc zakwaterowania obejmuje zapewnienie miejsc do spania, dostawy sprzętu kwaterunkowego i pościeli oraz środków czystości.

W ramach usług medycznych realizowane są przedsięwzięcia leczniczo-ewakuacyjne, sanitarnohigieniczne i przeciwepidemiczne. Poszkodowanym udziela się pomocy lekarskiej, dokonuje ich segregacji, a także rannych i chorych ewakuuje na wyższe poziomy opieki medycznej. Przedsięwzięcia sanitarnohigieniczne obejmują przede wszystkim nadzór sanitarny nad warunkami zakwaterowania ludności, dostawami wody pitnej, organizację żywienia i żywności. W ramach przedsięwzięcia przeciwepidemicznych prowadzi się między innymi rozpoznanie sanitarno-epidemiologiczne, izoluje i leczy osoby chore zakaźnie, przeprowadza szczepienia ochronne, wykonuje dezynfekcje, dezynsekcje i deratyzację.⁷

W zależności od sytuacji zadania logistyczne mogą realizować wydzielone

⁷ E. Nowak, op. cit., s. 33-36, 78, 110-117

zespoły przedsi biorstw transportowych, pogotowia komunalnego, służby zdrowia, ochrony przeciwpo arowej, stra y miejskich i granicznych, policji, wojska itp. Do działań logistycznych wykorzystywane s te organizacje pozarządowe, formacje obrony cywilnej i ludność miejscowa. Je li władze cywilne nie s w stanie opanowa sytuacj kryzysowej mog otrzyma wsparcie ze strony sił zbrojnych. Zasady uycia wojska w razie zagro e s uwarunkowane odrbnymi przepisami, miedzy innymi Ustaw z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kl ski ywiojowej. W myl tej ustawy wojsko mo e by wykorzystywane dla zapobienia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszcych znamiona kl ski ywiojowej oraz w celu ich usuwania tylko wtedy, gdy uycie innych sił i rodków jest niemoliwe lub niewystarczaj ce. W takiej sytuacji minister Obrony Narodowej mo e przekaza do dyspozycji wojewody, na którego obszarze działania wyst piła kl ska ywiojowa, wydzielone pododdziały lub oddziały wojska. Wykonuj one zadana okrelone przez wojewod , który odpowiada na bezpiecze stwo na administrowanym obszarze.⁸

Uregulowania w sprawie uycia pododdziałów lub oddziałów sił zbrojnych w sytuacjach kryzysowych potwierdza i uszczegółowuje Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarz dzaniu kryzysowym. Z zawartych w niej zapisów wynika, e w realizacji zada reagowania kryzysowego mog uczestniczy jednostki wojskowe, stosownie do ich przygotowania specjalistycznego. Działaj one wedlug wojewódzkiego planu reagowania kryzysowego uzgodnionego z wyją ciowymi organami wskazanymi przez ministra Obrony Narodowej.

Do zada reagowania kryzysowego realizowanych przez jednostki wojskowe nale y: współudział w monitorowaniu zagro e ; wykonywanie zada zwi zanych z ocen skutków zjawisk zaistniałych na obszarze wyst powania zagro e ; wykonywanie zada poszukiwawczo-ratowniczych; ewakuowanie poszkodowanej ludności i mienia wykonywanie zada maj cych na celu przygotowanie warunków do czasowego przebywania ewakuowanej ludności w wyznaczonych miejscach; współudział w ochronie mienia pozostawionego na obszarze wyst powania zagro e ; izolowanie obszaru wyst powania zagro e lub miejsca prowadzenia akcji ratowniczej; wykonywanie prac zabezpieczaj cych, ratowniczych i ewakuacyjnych przy zagro onych obiektach budowlanych i zabytkach; prowadzenie prac wymagaj cych uycia specjalistycznego sprz tu technicznego lub materiałów wybuchowych; usuwanie materiałów niebezpiecznych (np. min) i ich unieszkodliwianie; likwidacja ska e chemicznych oraz ska e i zaka e biologicznych; usuwanie ska e promieniotwórczych; wykonywanie zada zwi zanych z napraw i odbudow infrastruktury technicznej; współudział w zapewnieniu przejezdności szlaków komunikacyjnych; udzielanie pomocy medycznej i wykonywanie zada sanitarnohigienicznych i przeciwepidemicznych.⁹

Z powy szego wykazu zada wynika, e wi kszo z nich dotyczy udzielania pomocy poszkodowanej ludności, a wi c wchodzi w zakres zabezpieczenia logistycznego. Oddziały wojskowe s dobrze przygotowane do jego realizacji gdy posiadaj sprawne kierownictwo, zdyscyplinowanych ojnierzy i odpowiednie wyposażenie techniczne. W ich składowie działaj pododdziały medyczne, transportowe, zaopatrzenia i remontowe dysponuj ce odpowiednimi zapasami materiałów medycznych, ywności, paliw, sprz tu kwaterunkowego, cz ci zamiennych itp.

⁸ Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kl ski ywiojowej, op. cit., art. 18

⁹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarz dzaniu kryzysowym, op. cit., art. 25